

Rozhodnutí o zrušení věcného břemene a započtení

Rozhodnutí o zrušení věcného břemene za přiměřenou náhradu podle § 151p odst. 3 obč. zák. je rozhodnutím konstitutivním; hmotněprávní práva a povinnosti účastníků vznikají až právní mocí rozhodnutí. Pohledávku nelze jednostranně započíst proti pohledávce, která má teprve vzniknout (budoucí pohledávce); předpokladem jednostranného započtení je v první řadě existence obou pohledávek v době, kdy byl projev směřující k započtení učiněn.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 22 Cdo 1330/2011, ze dne 20.9.2011)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobce A. O., bytem v P., zastoupeného JUDr. V.K., advokátem se sídlem v P., proti žalované J. K., bytem v M., zastoupené JUDr. J.M., advokátem se sídlem v B., o stanovení náhrady za zrušení věcného břemene, vedené u Okresního soudu v Písku pod sp. zn. 9 C 373/2008, o dovolání žalované proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 1. prosince 2010, č. j. 6 Co 2512/2010-348, tak, že dovolání, pokud směřuje proti výroku pod bodem III. rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 1. prosince 2010, č. j. 6 Co 2512/2010-348, se odmítá. Ve zbývajících částech se dovolání zamítá.

Z odůvodnění :

Žalobce se domáhal, aby soud zrušil věcné břemeno, jemuž odpovídá právo žalobce na doživotní bezplatné a výlučné užívání jednotky sestávající z bytu v P., spoluvlastnického podílu na níže podrobně specifikovaných společných částech domu a pozemku, a aby žalované uložil povinnost zaplatit mu náhradu za zrušení tohoto věcného břemene ve výši 480.000,- Kč.

Okresní soud v Písku („soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 6. listopadu 2007, č. j. 9 C 153/2007-31, ve znění usnesení ze dne 5. prosince 2007, č. j. 9 C 153/2007-33, žalobu zamítl. Soud prvního stupně dospěl k právnímu závěru, že žalobce není věcně legitimován k podání této žaloby; tu by mohla úspěšně podat jen osoba, kterou věcné břemeno zavazuje, nikoliv oprávněný, kterým je v tomto případě žalobce.

Krajský soud v Českých Budějovicích jako soud odvolací k odvolání žalobce rozsudkem ze dne 3. dubna 2008, č. j. 6 Co 543/2008-70, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání; Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 6. listopadu 2008, č. j. 22 Cdo 3619/2008-103, rozsudek odvolacího soudu i soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Dovolací soud v rozsudku vyslovil právní názor, že i oprávněný z věcného břemene má právo žádat soud o jeho zrušení za náhradu.

O věci poté opakovaně rozhodoval jak soud prvního stupně, tak i soud odvolací.

Soud prvního stupně nakonec (poté, co věcné břemeno bylo pravomocně zrušeno) rozsudkem ze dne 30. července 2010, č. j. 9 C 373/2008-303, výrokem pod bodem I. uložil žalované povinnost zaplatit žalobci částku 226.975,- Kč do tří dnů od právní moci rozsudku, výrokem pod bodem II. zamítl žalobu o zaplacení částky 253.025,- Kč a výrokem pod bodem III. rozhodl o nákladech řízení. Dospěl k

závěru, že za situace, kdy je vázán právním názorem odvolacího soudu o tom, že věcné břemeno bylo zřízeno za protihodnotu, žalobci přísluší náhrada za jeho zrušení. Při úvahách o přiměřené náhradě vyšel z toho, že hodnota zrušeného věcného břemene odpovídá částce 480.000,- Kč. Od této částky odečetl částku 193.440,- Kč, která představuje desetinásobek ročních plateb za služby a příspěvky do fondu oprav a údržby, které už žalobce nemusí v předmětném bytě platit, a v tomto rozsahu se mu dostává majetkového prospěchu, ke kterému je třeba při vyčíslení náhrady za zrušení věcného břemene přihlédnout. Od výsledku (286.560,- Kč) odečetl soud prvního stupně pohledávku žalované, kterou vůči žalobci započítal ve výši 59.585,- Kč z titulu bezdůvodného obohacení a náhrady škody. Po zápočtu byla výše náhrady za zrušení věcného břemene stanovena na částku 226.945,- Kč, a ve zbývajících částce byla žaloba zamítnuta.

Odvolací soud rozsudkem ze dne 1. prosince 2010, č. j. 6 Co 2512/2010-348, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že výrokem pod bodem I. uložil žalované povinnost zaplatit žalobci částku 286.560,- Kč, výrokem pod bodem II. zamítl žalobu o zaplacení částky 193.440,- Kč a výrokem pod bodem III. rozhodl o nákladech řízení. Odvolací soud uzavřel, že při vyčíslení náhrady za zrušené věcné břemeno postupoval soud prvního stupně správně. V zákoně nejsou výslovně uvedena kritéria ohledně výše přiměřené náhrady za zrušené věcné břemeno. Toto závisí na úvaze soudu, přičemž je třeba přihlédnout ke všem majetkových důsledkům zániku věcného břemene. Úvaha soudu prvního stupně o výši náhrady za zrušení věcného břemene ve výši 286.560,- Kč byla správná. Odvolací soud však nesouhlasil s názorem soudu prvního stupně, že je nutno odečíst pohledávku žalované, kterou vůči žalobci započítal ve výši 59.585,- Kč z titulu bezdůvodného obohacení. Odvolací soud uzavřel, že úkon směřující k započtení pohledávky z bezdůvodného obohacení, který žalovaná učinila v průběhu řízení, aniž předtím vyzvala žalobce k jejímu zaplacení, nemohl mít žádné právní účinky a způsobit tak zánik žalované pohledávky. Nebyla učiněna výzva k plnění, a dluh se tak nestal splatným (§ 563 obč. zák.). Zápočet nesplacené pohledávky na pohledávku splatnou jednostranným úkonem věřitele je ze zákona vyloučen.

Proti rozsudku odvolacího soudu podává žalovaná dovolání, konkrétně proti výrokům I. a III. tohoto rozsudku, jehož přípustnost dovozuje z § 237 odst. 1 písm. a), b) o. s. ř., a uplatňuje dovolací důvody podle § 241a odst. 2 písm. a), b) o. s. ř. Vytýká odvolacímu soudu, že nesprávně posoudil právní názor Nejvyššího soudu uvedený v jeho rozsudku ze dne 6. listopadu 2008, č. j. 22 Cdo 3619/2008-103, když dospěl k závěru, že ačkoliv je věcné břemeno dle dědické dohody zřízeno bezplatně, nelze takto na něj pohlížet, neboť je nutno přihlédnout k tomu, že žalobce při uzavření dohody o vypořádání dědictví se vzdal svého spoluvlastnického podílu k předmětnému bytu. Proto je třeba vycházet z toho, že věcné břemeno bylo zřízeno za určitou protihodnotu a vzhledem k tomu je třeba dle názoru odvolacího soudu poskytnout za jeho zrušení náhradu. Podle dovolatelky však bylo v posuzovaném případě věcné břemeno zřízeno bezplatně a žalobce se nevzdal svého spoluvlastnického podílu k předmětnému bytu, jak nesprávně dovodil odvolací soud, ale uzavřel dohodu, podle které získal do svého výlučného vlastnictví z dědictví jiný majetek a hodnoty, což bylo v řízení i prokázáno. Žalobci připadl veškerý majetek kromě bytu a v jeho prospěch bylo zřízeno věcné břemeno doživotního užívání bytu. Kupní cenu za byt zaplatila žalovaná a žalobce se práva na pohledávku za dědictvím v rámci vypořádání spoluvlastnického podílu vzdal. Jelikož bylo věcné břemeno zřízeno bezplatně, tak žalobci nemohl vzniknout žádný nárok na náhradu za jeho zrušení. Dovatelka zde poukazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 1265/98, ve kterém je uvedeno, že jestliže smlouva o zřízení věcného břemene neobsahuje žádný údaj o úplatnosti tohoto práva, pak platí, že věcné břemeno bylo sjednáno bezúplatně; povinnost oprávněného z věcného břemene nést přiměřené náklady na zachování a opravu nemovitosti tím není dotčena. V posuzovaném případě na tom nic nemění podle dovolatelky ani ta skutečnost, že dědická dohoda obsahovala údaj o ocenění věcného břemene, který byl do této dohody uveden pouze pro účely dědického řízení. Přiznaná náhrada za zaniklé věcné břemeno by byla v rozporu s dobrými mravy.

Dovolatelka vyslovila rovněž nesouhlas s odůvodněním rozsudku odvolacího soudu, podle kterého nelze od přiznané náhrady za zrušení věcného břemene odečíst pohledávku žalované za žalobcem z titulu bezdůvodného obohacení ve výši 59.585,- Kč tak, jak to učinil soud prvního stupně. Odvolací soud dospěl k nesprávným skutkovým zjištěním na základě provedených důkazů, neboť poprvé žalovaná vyzvala žalobce k vydání tehdy existujícího bezdůvodného obohacení ještě před podáním žaloby dopisem svého právního zástupce, který byl přílohou podání žalované u soudu z 16. 3. 2009 a je součástí spisu. Dle judikatury je možné výzvu k uplatnění pohledávky učinit i procesním podáním, které je dlužníkovi doručeno. Z toho důvodu je nutno i obranu žalované v podáních soudu z 16. 3. 2009, 19. 11. 2009 a z 2. 7. 2010 považovat za kvalifikované výzvy k úhradě dluhu.

Žalobce si zajistil ze zdravotních důvodů pro něj nové a vhodnější bydlení. Byt od dubna 2007 neužíval a zjevně neměl v době opuštění bytu v úmyslu v užívání pokračovat, neboť nastaly trvalé změny, že byt již nemohl sloužit jeho potřebám. Tím podle dovolatelky došlo k zániku věcného břemene. S ohledem na shora uvedené dovolatelka navrhuje zrušení napadeného rozhodnutí odvolacího soudu i soudu prvního stupně a vrácení věci tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalovaný navrhl odmítnutí dovolání, neboť neobsahuje žádnou novou právní argumentaci, která by nebyla již žalovanou použita a nebyla již předmětem právního posouzení. Rozhodnutí odvolacího soudu považuje za správné.

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání, pokud směřuje proti výroku rozsudku odvolacího soudu pod bodem I., je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., že je uplatněn dovolací důvod upravený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 odst. 1 o. s. ř.), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání není důvodné.

V rozsudku ze dne 6. listopadu 2008, sp. zn. 22 Cdo 3619/2008, publikovaném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2009, poř. č. 108, dovolací soud uvedl: „Podle § 151p odst. 3 obč. zák., vznikne-li změnou poměrů hrubý nepoměr mezi věcným břemenem a výhodou oprávněného, může soud rozhodnout, že se věcné břemeno za přiměřenou náhradu omezuje nebo zrušuje. Nelze-li pro změnu poměrů spravedlivě trvat na věcném plnění, může soud rozhodnout, aby se namísto věcného plnění poskytovalo peněžité plnění. Z textu zákona přitom nevyplývá, že by toto právo příslušelo pouze povinnému z věcného břemene“. Dovolací soud proto uzavřel, že právo žádat soud o takové zrušení za náhradu je třeba přiznat i oprávněnému z věcného břemene.

Další úvaha, týkající se postupu při sjednání věcného břemene za úplatu, uvedená ve zmíněném rozhodnutí, již jen konkretizuje důvody, pro které by bylo nesprávné uvedenou možnost oprávněnému odepřít; nejde však o taxativní výčet situací, ve kterých je třeba náhradu poskytnout.

Ze zákona se jasně podává, že pravidlem je, že za zrušení věcného břemene pro změnu poměrů je třeba poskytnout oprávněnému přiměřenou náhradu. Vztahuje-li se § 151p odst. 3 obč. zák. i na oprávněného, pak platí, že oprávněnému za zrušení věcného břemene v zásadě náleží náhrada. Je pak na povinném, aby tvrdil a prokázal, že poskytnutí náhrady není na místě, např. proto, že by bylo v dané věci v rozporu s dobrými mravy; o takový případ by mohlo jít tehdy, pokud by povinný zřídil věcné břemeno jen z pouhé ochoty, aniž by takto např. kompenzoval výhodu, kterou mu oprávněný poskytl v jiném právním vztahu.

V dané věci odvolací soud vyšel z toho, že smlouva o zřízení věcného břemene užívání bytu žalobcem byla uzavřena v souvislosti s dohodou o vypořádání dědictví. Žalobce byl bezpodílovým spoluvlastníkem bytu, vlastnických práv se však vzdal ve prospěch žalované, která mu v souvislosti s tím k bytu zřídila věcné břemeno. Žalovaná zaplatila za své rodiče (žalobce a jeho zemřelou manželku) kupní cenu bytu, ovšem ta byla zcela nepoměrná k jeho skutečné hodnotě, neboť činila

45.224,- Kč, zatímco skutečná hodnota bytu činila okolo 1.000.000,- Kč (viz č. l. 275 spisu). Ve světle všech těchto skutečností je závěr o tom, že za zrušení věcného břemene je oprávněnému třeba poskytnout náhradu, správná. To, že v samotné smlouvě o jeho zřízení nebyla úplata sjednána, tedy není rozhodující; závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 20. prosince 2000, sp. zn. 20 Cdo 1265/98, publikovaného ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2002, poř. č. 19, na které dovolatelka odkazuje, tak nejsou v dané věci významné, neboť vycházejí z jiného skutkového i právního stavu. Je třeba vyjít z toho, že poté, co bylo rozhodnuto o tom, co z majetku, který měl žalobce se zůstavitelkou ve společném jmění, případně do pozůstalosti a co se stává výlučným majetkem žalobce, byla uzavřena dědická dohoda, podle které žalobce získal jen podílové listy v hodnotě ke dni úmrtí 8 333,-15 Kč a movité věci bez hodnoty, zatímco žalovaná získala předmětný byt, a současně k němu žalobci zřídila věcné břemeno bydlení (neobstojí tedy námitka, že žalobce na základě dědické dohody získal i další majetek, s výjimkou podílových listů a movitostí bez hodnoty - je totiž nutno rozlišovat vypořádání společného jmění a následné vypořádání dědictví).

Úvahy odvolacího soudu nejsou nepřiměřené ani v části, týkající se stanovení výše náhrady. Dovolání v této části tak není důvodné.

Názor, že věcné břemeno zaniklo ze zákona tím, že se žalobce z bytu odstěhoval, není správný. Podle § 151p odst. 2 obč. zák. „věcné břemeno zanikne, nastanou-li takové trvalé změny, že věc již nemůže sloužit potřebám oprávněné osoby nebo prospěšnějšímu užívání její nemovitosti; přechodnou nemožností výkonu práva věcné břemeno nezaniká“. V daném případě nebylo zjištěno, že by žalobce nemohl nadále v bytě bydlet; i když v důsledku jeho zdravotního stavu bylo jistě pro něj výhodné a prospěšné, aby se přestěhoval do domu s pečovatelskou službou, neznamená to, že by v bytě již objektivně nemohl bydlet, a že by tedy byt již nemohl sloužit jeho potřebám; i když by jeho stav vyžadoval stálou péči, tu mu mohou třetí osoby poskytnout i v bytě, umístěném mimo dům s pečovatelskou službou. S námitkou o rozporu žaloby s dobrými mravy se odvolací soud již vypořádal v usnesení ze dne 13. května 2010, č. j. 6 Co 807/2010-274, na které lze odkázat.

Také závěr o nepřipustnosti započtení pohledávky žalované vůči pohledávce žalobce, je správný, i když z poněkud jiných důvodů, než jaké uvedl odvolací soud.

Mají-li věřitel a dlužník vzájemné pohledávky, jejichž plnění je stejného druhu, zaniknou započtením, pokud se vzájemně kryjí, jestliže některý z účastníků učiní vůči druhému projev směřující k započtení. Zánik nastane okamžikem, kdy se setkaly pohledávky způsobilé k započtení (§ 580 obč. zák.).

Rozhodnutí o zrušení věcného břemene za přiměřenou náhradu podle § 151p odst. 3 obč. zák. je rozhodnutím konstitutivním; hmotněprávní práva a povinnosti účastníků vznikají až právní mocí rozhodnutí. Pohledávku nelze jednostranně započíst proti pohledávce, která má teprve vzniknout (budoucí pohledávce); předpokladem jednostranného započtení je totiž v první řadě existence obou pohledávek v době, kdy byl projev směřující k započtení učiněn (viz slova zákona mají-li ...vzájemné pohledávky). Ostatně pohledávky se nemohly setkat již v průběhu soudního řízení, kdy jedna z nich neexistovala. Má-li vzniknout pohledávka až pravomocným rozhodnutím soudu, není v průběhu soudního řízení jednostranné započtení proti této pohledávce možné; k postupu v takovém případě viz rozhodnutí publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1969, poř. č. 77.

Z uvedeného je zřejmé, že rozhodnutí odvolacího soudu je správné. Dovolací důvody upravené v § 241a odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. tedy v posuzované věci nejsou dány. Vady řízení uvedené v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., ani jiné vady řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, k nimž dovolací soud přihlíží i bez návrhu, nebyly tvrzeny ani dovolacím soudem zjištěny. Proto nezbylo, než dovolání v části, ve které je přípustné, zamítnout (§ 243b odst. 2 o. s. ř.).

Podle ustálené judikatury proti výroku rozsudku odvolacího soudu o náhradě nákladů řízení není dovolání přípustné (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 1992, sp. zn. 3 Cdo 105/92, které bylo uveřejněno Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1994, poř. č. 9; týž právní závěr učinil Nejvyšší soud i v usnesení ze dne 31. ledna 2002, sp. zn. 29 Odo 874/2001, publikovaném v uvedené Sbírce, roč. 2003, poř. č. 4). Proto dovolací soud dovolání v části směřující proti výroku rozsudku odvolacího soudu pod bodem III. podle § 243b odst. 5 věty první a § 218 písm. c) o. s. ř. odmítl.

(zdroj: www.nsoud.cz)

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení, insolvence](#)
- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)